

PRIKAZI KNJIGA I ČASOPISA

Major L. Makfaden Proser: **PREDNACRT OBRASCA ZA BUDUĆNOST¹⁾**

U članku pisac pruža čitaocima perspektivnu sliku vođenja operacija u eventualnom budućem »atomskom ratu«. Pritom najpre iznosi sledeća načela koja, po njegovom mišljenju, važe danas:

— Uspesne operacije velikih kopnenih snaga nisu moguće ako prethodno nije obezbeđena bar približna ravnoteža u vazduhu.

— Tehnički razvoj i borbena sredstva neobično snažne razorne moći prisiljavaju velike jedinice da budu raščlanjene, osamostaljenje i razređene. Rasturanje više ne pretstavlja pasivnu odbranbenu meru, već osnovni uslov za vođenje savremene borbe.

Svi rodovi kopnene vojske moraju biti sposobni za brzo kretanje kako bi se mogli kretati, odnosno boriti odvojeno ili koncentrisano — ukoliko situacija to dozvoljava.

— Svaka jedinica kopnenih snaga mora biti takvog sastava da joj je prilikom upotrebe omogućena maksimalna elastičnost, bilo da dejstvuje samostalno ili u kombinaciji sa drugim formacijama.

— Pozadinskim jedinicama jedina je dužnost da snabdevaju borbene jedinice i zato i za njih u punoj meri važi princip rasturanja, pokretljivosti i gipkosti.

Sva ova načela, nastavlja pisac, treba da nam posluže kao baza daljih istraživanja za budućnost, stim da je pritom neophodno uzeti u obzir upotrebu atomskog naoružanja, na kome polju, usled nedovoljnih podataka, još uvek zjapi velika praznina. Ipak je jasno da će ova skupa i strahovita borbena sredstva biti upotrebljena samo protiv krupnih ciljeva koji mogu biti od taktičkog ili strategiskog značaja.

Konkretno, atomsko oružje za taktičku podršku može biti upotrebljeno ofanzivno ili defanzivno.

Kao primere moguće ofanzivne upotrebe pisac navodi:

— ostvarenje proboja; uništenje rezervi branioca pre početka napada; tro-

vanje zemljišnog prostora u koji će biti sateran branilac; i; najzad, dejstvo protiv branioca koji je koncentrisao svoje snage zbog lažnog povlačenja napadača ili protiv branioca koji je, jakim napadima sa više pravaca, potisnut u prostor pogodan za upotrebu atomskog oružja.

Za moguću defanzivnu upotrebu pisac daje ove primere:

— zaustavljanje masovnog napada; sprečavanje pristupa napadaču u određene rejone, kanališući pritom njegov napad u rejon koji je pripremljen za odbranu.

U odeljku *Potrebna je eksploatacija* pisac naglašava da upotreba atomskih borbenih sredstava, sama za sebe, ne može biti odlučujuća i konačna ako nije dopunjena trenutnim i silovitim iskorišćenjem od strane kopnenih i vazdušnodesantnih snaga. Za ova dejstva ne dolaze u obzir pešadijske jedinice transportovane na kamionima, jer porušena naseljena mesta, putevi, mostovi itd., onemogućavaju njihov brz pokret. Zbog toga će se sve jedinice morati snabdeivati i prevoziti na oklopljenim guseničnim vozilima. Kratak pogled u budućnost dovodi do zaključka da forme operacija neće više biti uslovljene potrebom postojanja neke putne mreže, jer današnja sredstva pružaju ne samo mogućnost pokreta i borbe van puteva, već i urednog snabdevanja. Otsustvo uređenih komunikacija za snabdevanje više nije prepreka za izvođenje uspešnih operacija, jer postoje transportna vozila sa minimalnim specifičnim pritiskom na tle koja mogu prenositi teret od više tona po svakom zemljištu.²⁾

²⁾ Viljem Albi-Roligon, u SAD, konstruisao je vozilo koje se kreće kotrljanjem. Težina vozila leži na 4 poprečna najlonska cilindra, valjčastog oblika, napunjena vazduhom. Specijalni pritisak cilindara na tle iznosi oko 140 grama na 1 cm², što odgovara blagom pritisku ruke na sto. Dok se na standardna motorna vozila redovno tovari teret manji od polovine njihove tonaže, novo vozilo može nositi duplo teži teret.

¹⁾ Major Lamar McFadden Proser: Preliminary Draft for a chart of the future, *Aarmor*, septembar-oktobar 1954.

Pored toga, za račun Armije SAD poručeni su transportni avioni koji će moći da nose traktor i cisternu sa 20.000 litara benzina. Ovi će avioni moći da poleću sa nebetoniranih staza minimalne dužine.

Ove činjenice, prema mišljenju pisca, daju do znanja da više neće biti potrebno gomilati velike količine materijala neposredno iza fronta, već će se koristiti baze snabdevanja koje će biti smeštene ispod zemlje u unutrašnjosti državne teritorije.

Ako kopnene snage, nastavlja pisac, usled potrebe za snabdevanjem ne budu više vezane za komunikacije, onda možemo očekivati da će se za transport borbenih snaga usvojiti neka pogodna terenska vozila i da će armija budućnosti biti potpuno mehanizovana.

Prečnik eksplozije savremenih atomskih projektila i njihov veliki domet, kao i mnogobrojnost i različitost oruđa za njihovo bacanje iziskuju deobu borbenih formacija na manje jedinice. Ove jedinice moraju biti vrlo pokretljive da bi mogle brzo sprečiti eventualan prodor, brzo iskoristiti trenutnu slabost neprijatelja, brzo se koncentrisati u cilju izvršenja napada ili rasturiti u cilju odbrane.

Sve će više nestajati, a na kraju i sasvim nestati, potreba da jedinice, u cilju borbe, napuštaju svoja vozila i da se bore pešice. Mehanizovane formacije nastupaće razređene i rasturene na širokom frontu, obilazeći i okružavajući nemotorizovane snage neprijatelja sve dok se ne nađu u njegovoj dubokoj pozadini. Na zemljištu, gde ne bi bilo moguće obići neprijateljske snage, biće angažovane vazdušnodesantne jedinice u cilju neutralisanja otpora iz pozadine, ili će jedna ovako statična snaga branioca poslužiti kao pogodan cilj za dirigovana zrna i druga savremena borbena sredstva. Pisac smatra da je potrebno shvatiti da će nemotorizovane snage skoro uvek biti uništene od protivnika koji bude imao slobodu brzog kretanja.

U odeljku *Sa starom je koncepcijom linija svršeno*, pisac izlaze da se, umesto dosadašnjih linija koje mogu biti probijene gde god se to želi, odnosno neutralisane vertikalnim manevrom (upotrebom vazdušnodesantnih jedinica), mogućnost za vođenje uspešne odbrane nudi u uspostavljanju odbranbene zone vrlo velike dubine, u kojoj će mobilne snage branioca biti u stanju da osujete svaki pokušaj proboja od strane napadača. Odbranbene zone dubine 30—45 km, računajući od osiguravajućih delova do rezervi, neće

biti ništa neobično. Između protivničkih strana u budućim bitkama postojaće, verovatno, zona dubine 8 km ili više, u kojoj će dejstvovati male ali vrlo pokretljive borbene grupe obeju strana. One neće držati neke statične otporne tačke, već će biti u stalnom pokretu. Njihova jačina biće tolika da mogu napadati rasturene neprijateljske formacije koje će pokušavati da se infiltriraju ili da uspore pokret napadačevih snaga do intervencije sopstvenih rezervi. U slučaju opasnosti uništenja od strane napadačevih nadmoćnijih snaga, ove će se male jedinice povlačiti, održavajući kontakt sa napadačem u cilju prikupljanja podataka o pravcu, jačini i sastavu njegovih nastupajućih formacija. U dubini odbrane, angažovanjem sve većih i većih jedinica, otpor će se pojačavati sa osnovnim ciljem da se napadaču nanesu teški gubici, a ne da se održi zemljište koje ima samo drugostepenu važnost.

Rezerve branioca nalazile bi se za to vreme dekoncentrisane u dubini odbranbene zone. One će, u cilju razbijanja napadača, biti upotrebljene sa više pravaca, ali sa takvim vremenskim proračunom da jednovremeno nanesu ovome odlučujuć protivudar.

U napadu će prvo nastupati mnogobrojne male borbene grupe sa zadatkom da najpre obiđu, zatim okruže i uz međusobnu pomoć unište istaknute delove branioca. Pojačavanjem otpora branioca angažovaće se postepeno sve jače snage napadača koje će se u skokovima probijati kroz dubinu odbrane sve dok ne izbiju u slobodan operativni prostor i dalje u dubinu neprijateljske teritorije, tražeći u cilju uništenja njegove rezerve.

U odeljku pod naslovom *Štabovi* pisac prvo podvlači da se komandant u operacijama ove vrste mora nalaziti »na licu mesta«. Štabovi moraju biti što pokretljiviji i zato broj štabnog osoblja treba drastično smanjiti, a drugi ešeloni štaba ostavljati daleko od bojišta. Ako situacija to dozvoljava, komandant treba da komanduje preko radija iz aviona, jer će iz vazduha moći najbolje da uočava pogodne momente, koji obično brzo prolaze, za izvršenje odgovarajućeg manevra. U savremenoj bici elastičnost je, u najmanju ruku, isto toliko važna koliko i pokretljivost. Pritom ne treba imati na umu samo elastičnost formacije jedinice, već i elastičnost u odnosu na kombinovanu upotrebu vidova i rodova vojske.

Komandant koji na širokom frontu rukovodi rasturenim borbenim grupama mora komandovati i taktičkom podržavajućom avijacijom, i to bez ikakvih ograničenja. Bilo bi nepravедno zahtevati od jednog komandanta da snosi punu odgovornost, ako istovremeno nema i neograničeno pravo komandovanja svim snagama koje su angažovane u izvršenju izvesnog zadatka. Elastičnost formacije u rukovođenju jedinicama od životne je važnosti i ona zavisi od brzih odluka komandanta. Zato buduća armija, po mišljenju pisca, mora imati svoju organsku, podržavajuću taktičku, avijaciju. Vojnici su ubeđeni da je pilot koji podržava borbu na zemlji isto toliko vojnik koliko je i letač i da su njegovi zadaci u saglasnosti sa potrebama vojnika, a ne sa nekom vazduhoplovnom teorijom.

Na kraju, u odeljku *Značaj istraživanja* pisac skreće pažnju na to da će se budući rat potpuno razlikovati od prošlog, da treba stalno imati na umu da atomsko oružje postoji i da zato treba razmišljati i preduzimati sve potrebne mere kako bi se izbegla moguća iznenađenja. Ovaj zaključak pisac potkrepljuje činjenicom da je ideja o strategiskoj avijaciji dobila koren dok još nisu postojali avioni specijalno konstruisani za nošenje bombi.

*

Članak je interesantan jer pruža prilično uskupnu sliku zamišljenog budućeg atomskog rata.

Postavka pisca da komunikacije neće više igrati nikakvu ulogu u izvođenju operacija, nije ubedljiva, jer one povećavaju brzinu kretanja, koncentracije, razvoja i manevra mehanizovanih jedinica i dopuštaju njihovo uredno snabdevanje. Na komunikacijama se nalaze veštački objekti koji omogućuju najlakše savlađivanje svih prirodnih prepreka. Kretanje van komunikacija na planinskom zemljištu najčešće je jako otežano ili nemoguće.

Usled akcija partizanskih i infiltriranih jedinica neprijatelja vrlo je teško obezbediti na uređenim komunikacijama uredan tok snabdevanja, akamoli van komunikacija. Avijacija nije u stanju da primi na sebe celokupan teret oko snabdevanja, koje mora teći neprekidno, jer postoje velika ograničenja za njenu svakodnevnu upotrebu.

Spuštanje vazdušnodesantnih jedinica iza jedinica branioca koje brane tesnace neće biti uvek uspešno jer će, naročito na planinskom i pokrivenom zemljištu, rezerve branioca koje dobro poznaju teren biti pokretljivije od spuštenog desanta.

Rastureni mali odredi mehanizovanih jedinica biće noću izloženi bliskim napadima mnogobrojnih pešadiskih odreda branioca, i to bez nekih velikih mogućnosti za samoodbranu.

U konstataciji pisca da više neće postojati markantne i krute linije fronta i da će rezerve vršiti napade sa više pravaca, koordinirane po vremenu, ima dosta istine. No, ipak će fortifikacijski uređene otporne tačke iza PT prepreka, razređene po frontu i dubini i sa međuprostorima tučenim unakrsnom vatrom, zadržati svoje značenje.

U vezi navedenog interesantno je izneti da se u rejonu Fort Huda u SAD vrše opitne vežbe sa jednom oklopnom i jednom pešadiskom divizionom u pogledu podesnosti njihove sadašnje formacije za budući atomski rat, odnosno u pogledu mogućnosti i potrebe njihovog snabdevanja iz vazduha, kao i u pogledu njihove pogodnosti i mogućnosti za borbu sa »gerilom«.

Takođe je interesantna i nedavna izjava načelnika Generalštaba američke kopnene vojske generala Ridžveja. On je, između ostalog, izjavio da Američka armija, pored svih promena u formaciji i taktici koje će nastupiti posle navedenih ispitivanja, mora i dalje da zadrži svoju sposobnost za vođenje t. zv. konvencionalnog rata.

St. P.

Potpukovnik **Ž. L. Leserf**: RAZMIŠLJANJA O POJMU VAZDUŠNE PODRŠKE

U članku pod gornjim naslovom¹⁾ pisac razmatra jedan od veoma interesantnih i aktuelnih problema borbene delatnosti ratnog vazduhoplovstva. Polazeći od činjenice da se pojam vazdušne podrške tumači na razne načine, pisac članka se upušta u analizu i pronalaženje odgovarajućeg sadržaja i tumačenja tog pojma, povezujući to vešto i sa ostalim pojmovima iz kojih proizilazi odgovarajuća organizacija ratnog vazduhoplovstva. Iako pisac podvlači naročiti značaj pravilnog shvatanja pojma vazdušne podrške kod Francuza, članak je ipak interesantan i za sve zemlje čije će vazduhoplovstvo u eventualnom ratu voditi vazdušne operacije izrazito taktičkog karaktera, a u čiji domen spada i vazdušna podrška. Ističući značaj pravilnog shvatanja pojma vazdušne podrške kod malih zemalja, pisac smatra da tim doprinosi rešenju kako pravilne upotrebe, tako i same organizacije njihovog vazduhoplovstva.

Pisac u svojim razmatranjima polazi od jedne dosta stare, mada i danas vrlo često primenjivane, definicije prema kojoj se pod vazdušnom podrškom podrazumeva »pomoć koju vazduhoplovne snage pružaju kopnenim ili pomorskim snagama«. Međutim, pisac konstatuje da nije trebalo mnogo vremena pa da se uoči da takva definicija ne daje pravu sliku vazdušnih borbenih dejstava koja se izvode u tesnoj saradnji sa jedinicama kopnenih ili pomorskih snaga. Dolet i moć vatre savremenog vazduhoplovstva, obim i važnost izviđanja iz vazduha i mogućnosti vazdušnog transporta, dakle, razvoj vazduhoplovstva, po mišljenju pisca, omogućuje tako ograničeno tumačenje vazdušne podrške. Osvrćući se na glavne operacije Drugog svetskog rata, on konstatuje da je već tada stvorena nova koncepcija prema kojoj se više nije moglo smatrati da vazduhoplovstvo potpomaže samo po potrebi i u izvesnim slučajevima operacije kopnenih snaga, već da je svaka značajnija operacija na zemlji postala kombinovana vazdušno-kopnena (*Air-Terre*) operacija i da je ponekad bilo teško reći ko koga pomaže, odnosno na kome leži težište.

¹⁾ Réflexions sur la notion d'appui aérien, par le Lt. colonel J. L. Lecerf, *Revue de Défense Nationale*, oktobar 1954.

Zatim se pisac poziva na mišljenja vazduhoplovnih autoriteta kao, naprimer, na generala Arnolda koji je odmah po završetku Drugog svetskog rata pisao: »Reći da vazduhoplovne snage potpomažu kopnene jedinice stvara zabunu. Reč »podrška« ostavlja utisak da je avijacija oružje u službi kopnenih i pomorskih snaga u njihovim kopnenim i pomorskim operacijama kao što je artiljerija kod kopnenih jedinica...«. Međutim, pošto se izraz »vazdušna podrška« odomaćio, te ga je teško izbaciti, tim pre što su ga kao takvog shvatili i glavni stratezi sila Osovine u Drugom svetskom ratu. Pa ipak, pisac ističe da je, posle dugih polemisanja tokom 1950, stara definicija o vazdušnoj podršci, bar kod Francuza, zamenjena novom koja više odgovara stvarnosti jer se po njoj pod vazdušnom podrškom podrazumevaju »vazdušna borbeno dejstva koja ulaze u okvir kombinovanih vazdušno-kopnenih (pomorskih) operacija«.

No, ipak, naklonost ka staroj ograničenoj formuli »pomoć snagama na površini« nije potpuno iščezla. Tako neki projekti francuskih instrukcija o vazdušnoj podršci u kombinovanim operacijama iz 1954 svode pod pojam vazdušne podrške »sve vazdušne operacije koje imaju za cilj da upotrebom vazduhoplovnih snaga i sredstava olakšaju operacije na kopnu i moru u okviru manevra koji zajednički vrše komande kopnenih i pridodatih vazduhoplovnih snaga«. Ako se ova definicija analizira, navodi pisac, ipak se, iako ne tako izrazito, uočava evolucija u shvatanju pojma vazdušne podrške od završetka poslednjeg rata do danas. Prema toj definiciji vazdušna podrška, koja je ranije smatrana posebnim borbenim zadatkom vazduhoplovnih snaga, postala je sada forma ili način borbenih dejstava vazduhoplovnih snaga. Taj pojam je danas istovetan sa vazdušnim borbenim dejstvima koja se nazivaju samostalna borbeno dejstva. Pod samostalnim (autonomnim) vazdušnim dejstvima pisac podrazumeva »vazdušna borbeno dejstva koja nemaju tesne taktičke veze sa kopnenim ili pomorskim operacijama koje su u toku«.

U vezi sa postavljenom novom definicijom pisac smatra da, iako je u njoj izneta samo izvesna neosetna nijansa proširenog shvatanja vazdušne podrške, ona

obiluje posledicama koje iz nje kao takve proizilaze. Tako, naprimer, nova definicija dozvoljava da se raniji pojam vazdušne podrške proširi i razmatra kao način ili vid borbenih dejstava u kombinovanim operacijama, a ne samo kao pomoć kopnenim snagama.

U daljim izlaganjima problema i prihvatanja nove koncepcije vazdušne podrške, pisac smatra da će se rešiti spor koji se godinama vodi, u pogledu upotrebe vazduhoplovnih snaga, između pobornika borbe za prevlast u vazduhu i pobornika vazdušne podrške. Naime, od momenta kada se vazdušna podrška pojavi kao način borbenih dejstava vazduhoplovstva u kombinovanim vazdušno-kopnenim operacijama, neće se moći više isticati borba za prevlast u vazduhu kao nešto odvojeno od vazdušne podrške. Borba za prevlast u vazduhu je u tom slučaju uključena u prošireni pojam vazdušne podrške, u kome se ova ne smatra više samo kao pomoć koju vazduhoplovstvo pruža kopnenim snagama, već kao način upotrebe ili vid vazdušnih borbenih dejstava, odnosno sastavni deo kombinovanih vazdušno-kopnenih operacija.

Isticanjem te borbe za prevlast u vazduhu kao glavne uloge vazduhoplovnih snaga i stavljanjem vazdušne podrške u zavisan položaj, u odnosu na postignutu prevlast u vazduhu, koja je čisto vazdušna, može se, prema mišljenju pisca, izazvati suprotstavljanje svih neprijateljskih udruženih snaga na zemlji i u vazduhu, čime prevlast u vazduhu ne može dati one rezultate koji se od nje očekuju. Naime, ako se uzme u obzir vreme potrebno za razvoj predviđenih operacija i mogućnost i vreme potrebno da bi se izborila prevlast u vazduhu, u odnosu na mogućnost neprijateljskog koncentrisanja i protivdejstva, pitanje je da li će podrška biti efikasna tek pošto se izbori ta prevlast u vazduhu.

Međutim, iako pobornici vazdušne podrške tvrde da je vazduhoplovstvo prvenstveno i, pre svega, pozvano da uzme učešća u glavnoj odbranbenoj bici na zemlji, oni ne mogu da negiraju pobornicima borbe za prevlast u vazduhu da efikasnost zemaljskih i vazdušnih borbenih sredstava ostaje funkcija opšte slobode dejstva i sigurnosti koja se prvenstveno može ostvariti postizanjem prevlasti u vazduhu.

Suprotnost ovih dveju (toliko poznatih) teza iščezava sistematski i bez pribegavanja kompromisu ako se, s jedne strane, pojam vazdušne podrške shvati kao

način borbenih dejstava i s druge, ako se napusti isuviše kruto postavljeno shvatanje da je prevlast u vazduhu isključivi zadatak vazduhoplovnih snaga — zbog slobode dejstva sopstvene avijacije, pa se prevlast u vazduhu razmatra u okviru celokupnih oružanih snaga.²⁾ Iz ovoga proizilazi da vazduhoplovne snage, u okviru njihovog učešća u borbi za prevlast u vazduhu, načelno učestvuju u dva vida borbenih dejstava, i to: u vidu samostalnih borbenih dejstava i u vidu podrške kao pojma kombinovanih vazdušnih dejstava — ukoliko je u pitanju kombinovana vazdušno-kopnena operacija. Prema tome, pitanje je samo u određivanju direktnog ili indirektnog načina postizanja prevlasti u vazduhu.

Na osnovu iznetog, prema mišljenju pisca, ne može se više u tom slučaju postavljati problem pred alternativu: »osvajanje prevlasti u vazduhu ili vazdušna podrška«, kao ni da li će se u okviru jednog sasvim određenog zadatka, kao što je borba za prevlast u vazduhu, postavljati pitanje samostalnih ili kombinovanih vazdušnih dejstava. I pored toga, pisac, ipak, dozvoljava i smatra logičnim drugo pitanje, tj. da bi borba za prevlast u vazduhu trebala da se vrši samostalnim i kombinovanim vazdušnim dejstvima, jer se u tom slučaju radi samo o izboru između dva načina borbenih dejstava, a ne više između načina i zadatka kao što je to bilo dosada.

Pisac dalje razmatra i postavlja pitanje da li su u okviru iznetih načina upotrebe vazduhoplovstva u odnosu na borbu za prevlast u vazduhu rentabilnija samostalna ili kombinovana vazdušna dejstva i konstatuje da nema principijelnog rešenja, zbog vrlo različitih i promenljivih uslova konkretne situacije, koje bi važilo za sve slučajeve. U izvesnim slučajevima, naglašava pisac, samostalna vazdušna dejstva mogu biti mnogo rentabilnija nego kombinovana u okviru vazdušno-kopnenih operacija. Međutim, tehničke mogućnosti u datom momentu, kako kod vazduhoplovnih tako i kod kopnenih snaga, zatim karakter neprijateljskog dejstva, efikasnost njegovih odbranbenih sredstava, zemljište, vreme i slično, koji se moraju uzimati u obzir u svakom konkretnom slučaju, odrediće rentabilnost

²⁾ Vidi prikaz u *Vojnom delu* br. 7/54 — str. 75.

jednog ili drugog načina vazdušnih dejstava.

Zbog nemogućnosti principijelnog određivanja jednog rešenja za sve slučajeve, pisac konstatuje da je velikim silama bilo, bar dosada a verovatno da će tako biti i ubuduće, potrebno vazduhoplovstvo koje je u mogućnosti da vodi i samostalne i kombinovane vazdušne operacije. Ovu potrebu pisac potkrepljuje nedavnom evolucijom vojne politike SAD, koja podlebu gubljenja monopola nad atomskim ubojnim sredstvima, zbog njihovog postojanja i kod Rusa, kao i na osnovu iskustava iz Korejskog rata, prenosi značajan deo svojih napora ka ostvarenju vazdušnih sredstava koja su namenjena za kombinovane vazdušno-kopnene operacije. Značajno je pritom da se čak i u okviru jedne određene uloge može, prema potrebi, brzo prelaziti sa jednog načina upotrebe vazduhoplovnih snaga na drugi kao, naprimera, sa samostalnih na kombinovana vazdušna dejstva i obratno.

Međutim, kod tog brzog, i eventualno potpunog prebacivanja vazduhoplovnih sredstava sa samostalnih na kombinovana vazdušna dejstva, pojavljuje se problem organizacije i komandovanja vazduhoplovstvom. Ovaj problem nije nov, on je ustvari za ranije uslove upotrebe vazduhoplovstva već rešen. No, može se postaviti pitanje da li će dosadašnji način organizacije i komandovanja vazduhoplovstvom odgovarati novom shvatanju pojma i karaktera vazdušne podrške, kao i dosad ostvarenim tehničkim dostignućima na polju razvoja vazduhoplovnog materijala. Dosadašnja organizacija i podela vazduhoplovstva na dva dela, jedan za samostalna vazdušna dejstva — »strategijsko vazduhoplovstvo«, i drugi za kombinovane operacije — »taktičko vazduhoplovstvo«, pri čemu i jedno i drugo mogu da dobiju zadatke koji spadaju u domen onog drugog, uglavnom omogućuju upotrebu i komandovanje vazduhoplovstvom. U pogledu komandovanja usvojen je kompromis tako da taktičkim vazduhoplovstvom ne komanduje komandant kopnenih snaga, pošto bi to ograničavalo mogućnost taktičkog vazduhoplovstva u pogledu samostalnih dejstava, kao ni vazduhoplovnih komandant koji je još ranije rdavo obavešten o ulozu koju vazduhoplovstvo treba da ima u kombinovanoj operaciji. Kompromisno rešenje komandovanja sastoji se u poznatom ustrojavanju komande taktičkog vazduhoplovstva na svakom posebnom ratištu ili, kod gru-

pe armija, i vazduhoplovne taktičke komande kod svake armije. Međusobnim združivanjem ovih vazduhoplovnih i kopnenih komandi, pri čemu nisu jedna drugu potčinjene, stvorena je mogućnost jedinstva komandovanja pri kome je ipak sačuvana samostalnost svake od njih u odnosu na svoje snage. Pisac smatra da ovaj način komandovanja odgovara kako novostvorenim uslovima tako i sadašnjem tehničkom nivou vazduhoplovnih sredstava.

U pogledu tehničkih dostignuća pisac članka razmatra razvoj reaktivne avijacije u pogledu taktičko-tehničkih performansa, mesta i načina upotrebe, zatim u vezi razvoja preciznih i dirigovanih projektila »zemlja-zemlja«, a naročito mogućnosti atomskih bombi, kao i primene dirigovanih projektila »zemlja-vazduh«, i zaključuje da će se vazduhoplovstvo više primenjivati u samostalnim nego u kombinovanim vazdušnim dejstvima. Međutim, to ne znači, kaže pisac, da više nije potrebno nikakvo poboljšanje u sistemu komandovanja. Nedavni prelaz sa kopnenih i pomorskih bitaka, potpomoganih vazduhoplovstvom, na kombinovane vazdušno-kopnene i vazdušno-pomorske operacije mora pružiti bici još više efikasnosti i homogenosti. Ova poslednja zavisi od duha koji će rukovoditi kombinovanim operacijama, ali isto tako i od kvaliteta sistema vazdušne podrške. Zajednički organi komandovanja svakako doprinose ostvarenju toga i samo će na taj način dejstva jednog vida oružanih snaga osnažiti i upotpuniti dejstva drugog, a zajedničke će se koristiti povećati, odnosno samo se tada može govoriti o »kombinovanim« operacijama.

Na kraju svojih izlaganja pisac zaključuje da je, s obzirom na dostignuća u pogledu razvoja naoružanja, kao i toka savremenih operacija, vazdušna podrška u smislu »pomoći jednoj armiji« ustupila mesto novom pojmu, tj. »učestvovanju u zajedničkoj borbi«. Tako se danas jasno mogu razlikovati dva načina borbenih dejstava koja primenjuju vazduhoplovne snage u okviru jedne određene uloge koja spada u okvir celokupnih oružanih snaga. Diskusije, tako dugo vođene između pristalica vazdušne podrške i pristalica borbe za prevlast u vazduhu, izgubile su svaki smisao. Jedin problem koji se postavlja pred vazduhoplovne snage je čisto praktičnog značaja — moći dejstvovati, u eventualnom ratu, punom snagom i raspoloživim sredstvima bilo u vidu

samostalnih dejstava ili u vidu kombinovanih vazдушnih operacija.

*

Pisac članka je pokrenuo i izneo na interesantan način svoja razmišljanja o pojmu vazdušne podrške koja su od opšteg interesa. Međutim, on se, verovatno

zbog prostora, nije upuštao u analizu manje-više poznatih zadataka u okviru vazdušne podrške, ali je zbog toga vešto povezao problem borbe za prevlast u vazduhu, organizaciju, upotrebu i način komandovanja ratnim vazduhoplovstvom, što i čini ovaj članak interesantnim i korisnim.

S. B.

Potpukovnik Enco Fasanoti: PREGLED SADEJSTVA PEŠADIJE I ARTILJERIJE U DIVIZIJI

Povod za pisanje ovog članka,¹⁾ kako navodi pisac, leži u tome što je nedavno preduzetim merama izmenjen sastav divizijske artiljerije i što su, delimično, preinačeni postupci u sadejstvu pešadije i artiljerije.

Razmatranje je sažeto, sasređeno na artiljerijske probleme pri čemu je opšte-taktički okvir dat samo u konturama, jer se pretpostavlja da je detalj čitaocima poznat.

Pisac je materiju podelio u sedam odeljaka.

U prvom odeljku izneta su poznata opšta gledišta o važnosti artiljerije i njenoj ulozi u odnosu na pešadiju i povezanost sa dejstvom avijacije u boju. Zatim se, u glavnim crtama, konkretizuje šta se od artiljerije zahteva i naročito se naglašava potreba što elastičnije organizacije artiljerije da bi te zahteve mogla da zadovolji.

Dalje, pisac ukratko ocrtava poznatu sliku koordinacije i sadejstva svih rodova i snaga u okviru divizije radi postizanja postavljene cilja borbe. U tom okviru on uzgred napominje veliku važnost koordinacije vatre svih vatrenih sredstava i ističe američki obrazac rešenja tog problema putem jednog specijalnog organa za kontrolu svih vatrenih sredstava združene jedinice.

Pošto je razmatranje ograničeno na okvir pešadijske divizije, pisac naglašava da će se prvenstveno pozabaviti onim vatrenim dejstvima artiljerije koja u tom okviru imaju najveću važnost.

¹⁾ Panorama della cooperazione fanteria — artiglieria nella divisione, del ten. col. d'art. Enzo Fasanotti, *Rivista militare* — septembar, oktobar 1954.

Ovaj rad je nagrađen u konkursu koji je objavila *Rivista militare* 1953. godine.

Sadejstvo između artiljerije i pešadije počiva, prema pišćevom mišljenju, na ovim osnovnim faktorima: na blagovremenosti intervencije; efikasnosti vatre; primaknutosti vatre pešadiskom poretku. Ti faktori su međusobno zavisni, a stepen njihovog ostvarenja zavisi od usavršenosti organizacije artiljerije i konkretnih uslova situacije.

U daljem izlaganju, pre nego što pređe na razmatranje izloženih faktora sadejstva, pisac prethodno iznosi karakteristike sadejstva u napadu i odbrani i organizaciju sadejstva, pa zatim, na kraju, završava sa planovima vatre.

Karakteristike sadejstva u napadu i odbrani

Napad. — Pošto je ukratko izložio poznate konture napada, pisac prelazi na njegovo potpomaganje artvatrom. Artiljerac i pešak moraju se sakoreći stopiti u jedno biće. Artiljerac mora da bude u potpunosti upoznat sa zamisli dejstva pešadiskog starešine kome će sadejstvovati, kao i sa njegovim predviđanjima u pogledu dinamike borbe. Pešak će u toku pripremanja napada izneti svoja traženja artvatre, koja će se uključiti u plan vatre, a u toku napada artiljerac će biti u stalnoj vezi s njime i biće u stanju da zadovolji trenutna traženja pešadiskih jedinica. U toku priprema napada komanda divizijske artiljerije raspoređuje dobijena ojačanja u artiljeriji, obezbeđuje potrebne količine municije i njen smeštaj i organizuje manevar vatrom, tako da se na svakoj tački diviziskog fronta može izraziti i dejstvo celokupne artiljerije. O tome da li će biti artpripreme i koliko će ona trajati, obično odlučuje viša komanda.

U napadu su predviđena ova dejstva artiljerije: priprema napada, podrška napada, blisko zaprečavanje, kontrabatira-

nje minobacača. U toku artpripreme izvode se i druga vatrena dejstva po dubini (kontrabatiranje, daljno zaprečavanje) artiljerijom van sastava divizija i drugim vatreanim sredstvima.

Ukratko, u napadu ćemo imati:

— pripreme veoma brižljivo izvedene i detaljne dogovore svih zainteresovanih; artpripremu, razrađenu u posebnom planu vatre, pri čemu je ostavljeno dovoljno vatreanih mogućnosti za eventualne nove ciljeve;

— kad otpočne napad, oslobađanje artiljerije za podršku samo za njen normalni zadatak; pešak i artiljerac su u neprekidnom kontaktu; kratki i precizni zahtevi pešaka dovode do blagovremenog, žestokog i efikasnog dejstva artiljerije; ne sme se dozvoliti prekid između podrške artiljerije i pratećeg dejstva pešadiskog naoružanja: u tome je gotovo uvek tajna uspeha;

— na kraju napada ćemo imati učvršćivanje postignutog uspeha time što će se artvatrom blagovremeno suzbijati svi pokušaji protivnapada i inicijativno dejstvovati prema potrebi i najjačom raspoloživom vatrom.

O d b r a n a. — Uopšte uzet, u odbrani su uslovi za sadejstvo povoljniji, no, s druge strane, branilac ima manje sredstava nego napadač i podređen je njegovoj inicijativi.

Vatrena dejstva artiljerije u odbrani su ova: protivpriprema, blisko zaprečavanje, NZV, priprema protivnapada, podrška protivnapada.

Ukratko, u odbrani će to biti ovako:

— Branilac će obično imati dovoljno vremena da se pripremi da dočeka neprijatelja; plan artiljerijske protivpripreme, sastavljen na osnovu prikupljenih podataka, dopunjava se sve do njenog početka; postojaće poseban plan bliskog zaprečavanja i NZV.

— Obično se početkom napada završava protivpriprema, a blisko zaprečavanje i NZV razvijaju se do potpunosti (uglavnom protiv novih ciljeva, po traženju vatre od strane pešaka). U ovoj fazi je od naročite važnosti to da se slabost artiljerije nadoknadi smišljenim i elastičnim manevrom vatre.

— Ako se neprijatelj uklini, preduzima se priprema protivnapada i vrši se podrška protivnapada.

Organizacija sadejstva. — U ovom odeljku pisac u glavnim crtama izlaže, po novim propisima, organizaciju

strukturu na kojoj počiva sadejstvo između artiljerije i pešadije u pešadiskoj diviziji.

Diviziska artiljerija u svom organskom sastavu ima tri divizionu 105 mm i jedan divizion 155 mm. Divizionu 105 mm namenjeni su (»orijentisani«) svaki za podršku po jednog pešadiskog puka. Mesto komandanta divizionu je uz komandanta njegovog pešadiskog puka; komandiri baterija su uz komandanta bataljona. Komandiri baterija raspolazu izvesnim brojem isturenih osmatrača (IO) koje, normalno, raspoređuju kod komandira pešadiskih četa. Na taj način, svakom pešadiskom starešini, od komandira čete pa naviše, trajno je pridat po jedan predstavnik artiljerije i to je jedan od osnovnih elemenata sadejstva i spajanja ova dva roda ujedno. Preko tih artiljeraca ostvaruje se upotreba svih organskih artiljerijskih jedinica kao i onih koje pešadiska jedinica može dobiti kao ojačanje.

Artiljerijska jedinica, namenjena za podršku (»orijentisana«), nije pridata — decentralisana. Artiljerijski oficir kod neke pešadiske jedinice je, pored toga što je obično starešina jedne artiljerijske jedinice, oficir za vezu i predstavnik celokupne artiljerije; on može raspolagati izvesnom količinom vatreanih mogućnosti (normalno raspolaze samo svojom jedinicom), ali, i pored toga, može se naći u situaciji da ne raspolaze ničim, jer je, naprimer, u tom trenutku čak i njegova jedinica upotrebljena, po naređenju odozgo, na drugom pravcu.

Svaki ovaj artiljerijski oficir uključen je preko veza u mehanizam za raspodelu vatre divizijske artiljerije, čija su osnova centri za upravu vatrom (CUV) divizionu. CUV poljskog divizionu sastoji se od grupe ljudi i sredstava. On prima zahteve za vatru i odlučuje o njenom dodeljivanju. Rukovođenje vatrom obično se poverava pretstavniku artiljerije koji je vatru tražio.

Organski divizion 155 mm sačinjava jezgro artiljerijske »manevarske mase« u diviziji.

Pred angažovanje divizije u borbi njena se organska artiljerija normalno ojačava.

Organski divizion 105 mm, »orijentisan« za podršku jednog pešadiskog puka, zajedno sa divizionima ojačanja dodeljenim za podršku toga pešadiskog puka, obrazuje artgrupu koja je pod komandom komandanta organskog divizionu

CUV postaje organ komandovanja cele grupe. Jedan CUV može normalno da radi sa 2—3 divizionu.

Eventualna gađanja samo jednom baterijom vrše, načelno, organske jedinice, jer je dosta složeno, preko organskog CUV, upotrebiti samo jednu bateriju iz nekog divizionu ojačanja.

Divizionu ojačanja mogu biti iz drugih divizija (naprimer iz drugog ešelona) ili iz artiljerijske rezerve. U prvom slučaju organi za sadejstvo takvog divizionu ostaju kod svojih pešadiskih jedinica kojima su normalno pripojeni, a oficir za vezu i kontrabatiranje minobacača odlazi, radi održavanja veze, u CUV onog organskog divizionu koji se ojačava. U drugom slučaju komandanti grupa za podršku raspolagaće sa još jednom garniturom organa za sadejstvo koju će moći da iskoriste po svom nahodenju.

Divizionu koji se dodeljuju za ojačanje »manevarske mase« divizije uključuju se u diviziski CUV, a mogu biti vezani i za CUV organskog divizionu 155 mm.

Da bi učinio razumljivim mehanizam traženja i intervenisanja vatrom, pisac daje šematski primer jedne napadne kolone sa dva pešadiska bataljona u prvom i dva pešadiska bataljona u drugom ešelonu. Organski divizion je ojačan sa još dva poljska divizionu iz divizije drugog ešelona. Ova tri divizionu obrazuju grupu za podršku kolone i njihova se normalna zona dejstva poklapa sa njenom napadnom zonom. Raspored raznih organu je ovakav:

Organi sadejstva: komandant organskog divizionu je sa komandantom kolone; oficir za vezu i kontrabatiranje minobacača organskog divizionu — kod komande kolone; 4 komandira baterija (od kojih 3 iz organskog divizionu) nalaze se kod komandanata bataljona. IO su kod komandira četa.

Centar za upravu vatrom je kod organskog divizionu. Kod njega su i 2 oficira za vezu i kontrabatiranje minobacača iz divizionu ojačanja. On može jednovremeno, bez teškoće, ostvariti gađanja na tri bateriska i dva divizionu cilja u zoni kolone, ili objediniti svu vatra na bilo koju tačku divizionu zone sektora ili, pak, raščlaniti tu vatra po divizionu. Starešini centra dolaze traženja vatre od organu za sadejstvo iz bataljona prvog ešelona (od IO i komandira baterija) ili od oficira za vezu i kontrabatiranje minobacača koji je sa komandom

kolone. Njemu mogu upućivati i narednja za dejstvo vatrom kako komandant divizionu (koji je sa komandantom kolone), tako i diviziski CUV komande diviziske artiljerije.

Baterije. — Tri organske baterije raspolazu takvim vezama da mogu bez teškoća gađati svaka posebno, a šest baterija ojačanja normalno će gađati po divizionu.

Blagovremenost dejstva. — Dejstvo artiljerije mora da bude sinhronizovano sa dejstvom zainteresovanih jedinica pešadije i tenkova. Potrebno je, pre svega, da se dobrom organizacijom smanji na najmanju meru mrtvo vreme između traženja vatre i dejstva. Tome mnogo doprinosi napred izloženo združivanje odgovarajućih pešadiskih i artiljerijskih starešina, njihovi prethodni dogovori, procena i izviđanje zemljišta, neprekidna i sigurna veza među njima itd. Ako se mora birati između lošeg osmatranja, ali sa dobrim vezama, i odličnog osmatranja, ali sa nesigurnom vezom sa pešakom, izabraće se, bez dvoumljenja, prvo, jer će u tom slučaju artiljerac videti u najmanju ruku ono što vidi i pešak.

Da bi uspešno intervenisala vatrom, artiljerija mora prethodno da obavi izvesne radnje. Pešadiski starešina je dužan, ukoliko to zavisi od njega, da o tome vodi računa i ostavi artiljercu dovoljno vremena, a artiljerac da preduzme sve da to vreme bude što kraće. Jedna artiljeriska intervencija u sadejstvu odvija se kroz sledeće faze:

1) Uspostavljanje dodira među starešinama — izviđanje vatre pripreme i izdavanje zapovesti za sledeću fazu.

2) Dovođenje oruđa na položaje — potpunjavanje topografske pripreme i organizacija osmatranja — postavljanje vaze.

3) Korekture i proračuni za grupno gađanje.

4) Grupno gađanje. Prve dve faze odvijaju se jednovremeno sa analognim radnjama pešadije. Organizacija je podešena tako da, kad jedna artiljeriska jedinica primi zahtev za dejstvo, ona će uvek biti u stanju da otpočne treću fazu, ako je već nije otpočela.

Postupak u korekturi i način početka gađanja takođe su od uticaja na blagovremenost grupnog gađanja. IO, koji predviđa i priprema se za brza dejstva na

nepredviđene ciljeve, treba da iskoristi svo prethodna urakljivanja drugih ciljeva i podatke o gađanjima već tučenih ciljeva. On će sa ovim, s obzirom na to da je njegova zona (zona čete) mala, biti u mogućnosti da interveniše direktno grupnim gađanjem na ciljeve koji se pojave u toku akcije. U svakom slučaju, ako se artiljerac nalazi u alternativni da bira između blagovremenosti dejstva i tačnosti gađanja, izabraće, bez dvoumljenja, prvo, jer se tačnost gađanja može poboljšati u toku dejstva, a ako se, pak, korektura bude dugo razvlačila, pešak se neće osećati potpomognutim i cilj neće biti efikasno tučen. Ovakva gađanja otpočinju bateriskim plotunima, a ako je potrebno, naknadno se uvode i veće jedinice.

Kojom se brzinom može ostvariti dejstvo jedne artiljeriske jedinice? Najbržu intervenciju zahtevaju opasni, nepredviđeni ciljevi u blizini sopstvenih trupa. Ako traženje vatre upućuje IO ili komandir baterije, a njegova je baterija nezauzeta, ona može odmah stupiti u dejstvo. Ako je, pak, baterija zauzeta u nekom gađanju divizionom, zahtev se mora uputiti starešini CUV koji će, prema prirodi cilja, odobriti — ili ne — gađanje drugom baterijom, a po potrebi i sa više baterija.

U fazi borbe u kojoj se ovakvi ciljevi najviše pojavljuju, starešina CUV mora nastojati da uvek ostavlja slobodne baterije koje su povezane sa IO prednjih četa. Za obnavljanje gađanja na poznate ciljeve ili dejstvo po drugim zahtevima, on će koristiti divizione ojačanja. Zbog svega toga potrebno je da i starešina CUV učestvuje u prethodnim dogovorima i da se upozna sa predviđenim dejstvima jedinica pešadiskog bataljona. Desna ruka starešine CUV za sva taktička pitanja je obavestajni oficir kod kojeg se moraju sticati svi podaci taktičkog karaktera.

Pešadiski starešina treba da ima na umu da, iako je pored njega pretstavnik artiljerije, jedinica koju dotični predstavlja može biti (ne često) zauzeta, po naređenju divizije, na drugoj strani.

Vreme za dobijanje dejstva iz »manevarske mase« artiljerije biće duže nego kad se radi o jedinicama za podršku, mada je i tu postupak jednostavan. Za ovu artiljeriju mogu postojati i »ovlašćeni osmatrači« kojima je komanda divizijske artiljerije stavila na raspoloženje izvestan broj vatrenih mogućnosti koje oni mogu koristiti bez drugih odobrenja.

Efikasnost vatre. — Pisac ovo pitanje razmatra u užem okviru, u vezi sa sadejstvom.

Gađanja mogu biti za uništavanje (rušenje) ili za neutralisanje. Prva su izuzetna. Kod neutralisanja je cilj uvek jednim delom živ (ljudi), a drugi deo je oružje, materijal. Stepen neutralisanja može se održavati a i povećavati ponavljanjem naleta. Da li je efekat vatre dovoljan ili ne i da li treba ponoviti dejstvo, procenjuje pešadiski starešina.

Vrlo važnu radnju procene cilja, kad god traženje dolazi odozdo (od komandira baterija i IO), vrši starešina CUV. Kad CUV primi naređenje za vatru odozgo, ta procena se ne vrši. Po završenoj proceni cilja starešina CUV odlučuje da li će odobriti ili ne traženo dejstvo i određuje prvu količinu municije za njegovo neutralisanje.

Osnovu za procenu cilja čine: podaci koje prima obavestajni oficir CUV-a sa raznih strana; uslovi u kojima se vodi borba; raspoložive vatrene mogućnosti. Starešina CUV ustvari kompletira procenu koju je sastavio (i dostavio) IO zajedno sa pešadiskim starešinom. Ako se starešini CUV ne dostave drugi elementi za procenu sem površine koju treba tući, on će doneti odluku na osnovu toga. Ako je traženje potpunije, a starešini centra ne pristigne ništa iz drugih izvora, on će uvek odobriti dejstvo, naročito za hitna traženja intervanisanja u blizini svojih trupa. Prema tome, uloga starešine CUV je da pomaže IO i komandantu pešadiskog bataljona, a pored toga on harmonizuje i disciplinuje dejstva u okviru postojeće situacije.

Pri proceni cilja razmatra se: da li je potrebna korektura; način dejstva; potrebna količina municije.

Korektura isključuje iznenadnost dejstva, pa će se zato izbegavati, naročito u toku izvođenja samog napada, odnosno odbrane.

Normalan način dejstva je koncentracija vatre. Može se primenjivati bateriska vatrena zavesa na površini 200×100 m ili, kad je cilj veći, divizijska vatrena zavesa na površini 400×100 m. Za tučenje prostranih ciljeva često je dovoljno gađanje paralelnim snopom. Dimne zavesе ili koncentracije korisne su u naročitim prilikama.

Količina municije mora da odgovara veličini cilja (ili prostorije koju smo pri-
nuđeni tući), njegovoj prirodi, dejstvu

jednog pogotka i zaklonu cilja. U određivanju količine municije dobro je biti izdašan. Prema prirodni cilja i okolnom zemljištu određuje se i vrsta zrna, upaljača i punjenja.

Potrebno je da pešadski starešina ima dovoljno poznavanja tehničke strane artiljerije, a artiljerijski oficir dovoljno taktičkog osećaja, da bi se složili i da ne traže veće efekte vatre nego što je nužno, samo radi svog »osiguranja«.

Primaknutost vatre sopstvenim trupama. — O ovome se pitanju, kaže pisac, mnogo raspravlja, jer je ono od velikog značaja za dejstvo pešadije, za broj i vrstu njenih pratećih oruđa i za njihovu upotrebu.

Težnja je da se izvesne vatre artiljerije postave na najmanje moguće otstojanje od jedinica sopstvene pešadije, da bi se do minimuma smanjilo vreme u toku kojeg će one morati da dejstvuju same, potpomagane pratećom vatrom bataljona ili samo vatrom kolektivnog oružja najmanjih jedinica.

Sve vatre sadejstva nisu ovako primaknute, ali najvažnije među njima jesu: podrška u napadu primaknuta je često, a NZV u odbrani uvek.

Granica ispod koje se ne može ići u tom pravcu naziva se »otstojanje sigurnosti«.

Otstojanje sigurnosti je pod uticajem raznih činilaca, a najvažniji slučajevi na koje se mogu svesti primaknuta dejstva su ovi:

a) Pešadiske jedinice slede artvatru koja se pomera napred po zemljištu (vatre val u napadu). Ovo je jednostavniji slučaj i tu će, pošto se utvrdi srednje otstojanje sigurnosti, skokovi vatreng vala da se vrše u vezi sa predviđenom brzinom kretanja pešadije po zemljištu.

b) Kad je data određena linija koju drže naše trupe, treba odrediti najmanju daljinu na kojoj će se vršiti grupna gađanja (slučaj NZV). Ovde će se poći od teorijskog otstojanja sigurnosti i ono će se prilagoditi konkretnom slučaju. Biće nam olakšano ako tačno znamo gde se nalaze naše trupe, ako možemo da ostvarimo vatru sa najvećom preciznošću i ako su naše trupe zaštićene objektima fortifikacije.

c) Naše su trupe u pokretu napred i izbile su na izvesnu liniju; potrebno je odlučiti da li se može, ili ne, intervenisati artiljerijom na neki nepredviđeni cilj koji koči njihovo napredovanje. Ovo je najnezgodniji slučaj u kome IO mora da pro-

cenjuje sve uticajne elemente da bi mogao doneti odluku: može li se izvršiti gađanje sa trupama na liniji gde su izbile, ili treba zahtevati da se one povuku.

U daljem izlaganju pisac detaljno razmatra najvažnije činioce koje mora da proceni IO da bi mogao saopštiti pešadiskom starešini: da se gađanje može izvršiti; da se ono ne može izvršiti, a da sopstvene trupe ne promene mesto; da se može izvršiti pod odgovornošću pešadiskog starešine za eventualne sopstvene gubitke.

Iznećemo samo pregledno te činioce, čije razmatranje spada pretežno u užu artiljerisku stručnost:

a) Činioci tehničkog karaktera: stepen određenosti cilja i približavanje gađanja; punjenje upotrebljeno za gađanje; daljina gađanja; daljina letenja parčadi; količina artiljerije koja će učestvovati u gađanju.

b) Elementi koji se odnose na cilj: mesto cilja u odnosu na pravac gađanja; stvor i nagib zemljišta kod cilja; postojanje prepreka između oruđa i cilja.

c) Elementi taktičkog karaktera: opasnost cilja i hitnost njegovog neutralisanja; stepen zaštićenosti sopstvenih trupa.

Planovi vatre. — U okviru sadejstva planovi vatre imaju poseban značaj.

Svakom napadu na solidniju odbranu, koju neće moći da savladaju oklopne snage, prethodiće dovoljno dug period vremena tako da napadač može utvrditi elemente odbranbenog uređenja, odnosno da branilac oceni organizaciju napada, i da se unapred odrede izvesna vatreng dejstva.

Sva predodređena dejstva artiljerije, tj. ona koja su namenjena tučenju poznatih ili pretpostavljenih ciljeva, koji još nisu tučeni, ili već tučenih, na koje je potrebno ponoviti vatru, — ulaze u planove vatre.

Van plana ostaju nepredodređena dejstva; njima će se tući nepredviđeni ciljevi u okviru podrške i bliskog zaprečavanja u napadu i u podršci protivnapada u odbrani.

U planu vatre je za svaki cilj utvrđena njegova vrsta i mesto, određena kako jedinica koja će ga tući, tako i način gađanja, kao i broj metaka potreban za njegovu neutralisanje.

Planovi vatre mogu biti više ili manje detaljni, što zavisi od raspoloživih podataka, manevra pešadije, količine raspoloživih vatreng sredstava, sadejstva drugih vatreng sredstava, raspoloživog

vremena i uslova za izvođenje gađanja (topografska priprema, osmatranje, vreme razvoja, municija).

Pošto sad ne postoje, kako kaže pisac, pravilske odredbe u pogledu načina sastavljanja planova vatre, on iznosi, primera radi, sledeći šematizovani postupak:

— Kod pešadiskog bataljona sastavlja se »delimični projekti vatre«, koje sastavlja komandant bataljona sa komandnirom baterije koji je kod njega.

— Komanda puka (kolone) kad primi »delimične projekte« pešadiskog bataljona, sastavlja svoj »delimični plan vatre otseka«, koordinirajući bataljonske »projekte« sa dejstvom pukovskih minobacača. »Plan otseka« moraju zajednički proučiti komandant pešadiskog puka i komandant divizionu za podršku, pri čemu ovi teže da se »projekti« pešadiskog bataljona u najvećoj meri zadovolje vatrom grupe za podršku, a posebno beleže potrebe koje se ne mogu zadovoljiti, mada bi to bilo korisno.

— Komanda divizijske artiljerije sastavlja definitivni plan vatre koordinirajući »delimične planove«, uključujući i »manevarsku masu« divizije, kao i vatrene mogućnosti dodeljene od strane više združene jedinice. Ako je dodeljena vatra i drugih, ne artiljerijskih sredstava (taktička avijacija, dirigovani projektili itd.), mora se u planu voditi računa o njihovom dejstvu.

Plan ide na odobrenje komandantu divizije, a zatim se, u izvršnom obliku, dostavlja artjedinicama koje imaju da ga ostvare, kao i pešadiskim jedinicama koje ga koriste.

Ako divizijski plan vatre treba da čini sastavni deo plana vatre korpusa, procedura je ista kao kod divizije.

Plan vatre može biti izrađen detaljno, kao program po vremenskom radu utvrđenih dejstava (naprimer, *plan artpripreme*) ili samo kao pregled unapred određenih dejstava, sa njihovim približnim redosle-

dom (naprimer, *plan art. protivpripreme*), ili, pak, nešto srednje, tj. da je jedan deo utvrđen po vremenskom redu, a drugi samo predviđen, bez utvrđenog vremena izvršenja (*plan podrške u napadu*).

Osim toga, plan vatre može obuhvatiti dejstva svih raspoloživih vatrenih sredstava (artpriprema), ili samo neka od njih, ostavljajući veliki deo vatrenih mogućnosti jedinicama, naročito onima za podršku, za nepredviđena dejstva.

Jednom sastavljen plan vatre neprekidno se dopunjava i precizira, sve do stupanja u dejstvo.

*

Članak je interesantan jer tretira jedno od najvažnijih pitanja opšte taktike i iznosi podatke kako je ono rešeno u armiji jedne susedne zemlje.

Pisac je ostao u okvirima klasične taktike, izrasle u Prvom i Drugom svetskom ratu, ne upušta se uopšte u predviđanja i razmatranja novih momenata koje pokreće atomsko naoružanje u ratnoj veštini, pa i u sadejstvu artiljerije i pešadije. Osim toga, on nije obradio razne tipske slučajeve sa njihovim osobenostima (odbrana na normalnom frontu, na širokom frontu, manevarska odbrana, napad sa jakom podrškom tenkova, bez tenkova; borbe u specijalnim prilikama itd.), što bi se moglo očekivati prema naslovu članka, već se ograničio na uopšten, šematsko-tehnički prikaz problema. Doduše, on sam naglašava da će mu, zbog malog prostora, izlaganje biti sumarno, ali je ipak dao dosta, ne baš nužnih, detalja na račun potpunosti u važnijim pitanjima.

Pri svem tom dovoljno je jasno data slika sadejstva moderne pešadije i artiljerije, gde se vidi kako se ova dva roda u taktici sve više stapaju u jedno, a ta je problematika vrlo aktuelna i u našoj Armiji.

T. Č.